

УДК 373.2.015.31:179.3]:821(477)

DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2025.31.331571>

Олена Гнізділова, м. Полтава

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7706-2427>

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ ДБАЙЛИВОГО І ВІДПОВІДАЛЬНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ТВАРИН

У статті розглядається виховний потенціал сучасної української художньої літератури у формуванні гуманного, дбайливого та відповідального ставлення до тварин у дітей старшого дошкільного віку. Акцент зроблено на здатності художнього слова впливати на емоційно-моральну сферу дитини. Проаналізовано художні твори сучасних авторів, які мають яскраво виражену етико-гуманістичну спрямованість. У статті проаналізовано сучасні освітньо-виховні ініціативи, зокрема проєкт «Біоетика» фонду Харру Рау, який використовує літературні тексти для розвитку гуманного світогляду дітей. Розглянуто ефективність аудіоказок і віршів як засобів формування емпатії в дошкільників. Зроблено висновок, що сучасна українська дитяча література є ефективним інструментом виховання чуйної, відповідальної та морально зрілої особистості, здатної до добродійної поведінки і свідомого ставлення до тварин.

Ключові слова: художня література; чуйність; емпатія; гуманне ставлення; тварини; сучасна українська дитяча література; відповідальність.

Постановка проблеми. У контексті сучасних глобальних викликів, серед яких дегуманізація, руйнування традиційних моральних орієнтирів і знецінення природи, література знову набуває статусу потужного виховного засобу. Зокрема, сучасна українська література відіграє важливу роль у формуванні ціннісного ставлення до живої природи, а особливо – до тварин як частини нашого довкілля та духовного світу. Література здавна виконує виховну функцію. Через художній образ, метафору, конфлікт, вона здатна не лише інформувати, а й формувати емоційно-моральну сферу особистості. У творах українських письменників ХХІ століття простежується тенденція до поглиблення теми відповідального співіснування з природою, включно з тваринами, які постають не як об'єкти, а як суб'єкти морального ставлення.

© О. Гнізділова, 2025

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виховання гуманного ставлення до тварин засобами літератури не є новою темою в педагогіці та психології. Ще у XVII столітті Дж. Локк наголошував на необхідності формування чуйного ставлення до живих істот із раннього віку, вбачаючи в цьому фундамент майбутньої моральності особистості.

Питання виховання гуманного ставлення до тварин засобами художньої літератури має глибоке коріння в українській педагогічній думці. Одним із перших, хто порушив це питання в педагогічному контексті, був В. Сухомлинський, який у своїх творах і педагогічних працях наголошував на необхідності формування в дітей емоційної чутливості, уміння співпереживати, любові до всього живого. У своїх творах В. Сухомлинський через художнє слово вводить дитину в світ моральних виборів, де тварини постають не лише як герої оповідей, а як об'єкти морального ставлення. Він переконливо доводив, що любов до природи, зокрема до тварин, є невід'ємною складовою виховання справжньої людини з великої літери.

Теоретичний і практичний аспекти формування відповідального ставлення до природного довкілля розкрито у працях таких українських учених, як Ганна Беленька, Наталія Горопаха, Неллі Лисенко, Зоя Плохій. Ідеї В. Сухомлинського розвиває Ганна Беленька, яка у своїх художніх текстах створює образи тварин як символів доброти, довіри, відкритості до світу. Її твори, сповнені емоційного звучання, закликають читача відчувати голос природи, усвідомити її вразливість і потребу в захисті. Авторка акцентує на глибинному взаємозв'язку дитини і природи, де здатність «чути голос не лише людини, а й світу довкола» виступає основою морального розвитку (Беленька, Конюхова, 2009).

Проблема виховання у дітей відповідального і милосердного ставлення до світу живого ще не досягла достатнього рівня зацікавленості українських дослідників. Погоджуємося з думкою української вченої Л. Сухомлинської, що проблема виховання милосердного ставлення до тварин засобами літератури для дітей дошкільного віку мало розроблена у вітчизняній педагогічній науці (Сухомлинська, 2023). Тому наша стаття спрямована на подолання цієї прогалини.

Педагоги й літературознавці останніх десятиліть також відзначають роль художньої літератури як інструменту емоційного і морального виховання. Акцент робиться на здатності дитини, завдяки художнім образам, ідентифікуватися з героями, включаючи тварин, переживати їх долі та формувати моральну оцінку їх вчинків. У сучасній українській дошкільній освіті активізується використання літературних творів, у яких центральною є тема доброти, милосердя і захисту тварин, як-от твори Грасі Олійко, Олени Ульєвої, а також серія книг Голлі Вебб.

Таким чином, ідеї морального виховання через емоційно насичену взаємодію з природою, закладені ще в класичних педагогічних працях, сьогодні отримують нове втілення у формах дитячої літератури, яка поєднує художнє слово, емпатійний досвід і соціально-етичну місію.

Метою статті є обґрунтування виховного потенціалу сучасної української художньої літератури у формуванні гуманного, дбайливого й відповідального ставлення до тварин у дітей старшого дошкільного віку, а також аналіз ефективних методик використання літературних творів у педагогічному процесі задля розвитку емпатії, чуйності та морально-етичних якостей.

Методи дослідження. У процесі дослідницького пошуку використовувався комплекс методів, що дало змогу здійснити цілісний аналіз проблеми виховання дбайливого і відповідального ставлення до тварин засобами сучасної української літератури. Зокрема, було застосовано: аналіз і синтез наукових джерел для узагальнення педагогічного та психологічного досвіду з проблеми морального виховання; контент-аналіз художніх творів для виокремлення ключових мотивів, образів і сюжетних ліній, що сприяють формуванню емпатії, моральних цінностей і відповідального ставлення до тварин; метод педагогічного спостереження для виявлення реакцій дітей старшого дошкільного віку на твори з емоційно-гуманістичним змістом; метод узагальнення педагогічного досвіду для аналізу практик використання літератури у виховній роботі з дітьми в закладах дошкільної освіти; інтерпретаційний аналіз для осмислення морально-етичних сенсів художніх текстів, які розкривають тему захисту та турботи про тварин. Застосування вказаних методів дало змогу обґрунтувати педагогічну цінність літературних творів як засобу розвитку гуманних якостей особистості дитини.

Виклад основного матеріалу. Сучасна українська література для дітей відіграє важливу роль у формуванні цінностей і світогляду молодого покоління. Ми прагнемо, щоб наші діти були не лише успішними, а й справжніми гуманістами – доброзичливими, щирими, чутливими до інших, уважними до потреб і переживань оточення, здатними на співпереживання. Нині однією із соціально важливих тем, яка набирає обертів у дитячій літературі, є тема безпритульних тварин і свідомого ставлення до братів наших менших. Ця тема не нова, вона й раніше зринала в дитячих книгах. Але до неї знову й знову повертаються письменники, щоб іще раз нагадати про те, що чуйність і людяність – це те, на чому тримається наш світ.

Сприйняття художньої літератури – це активний, вольовий процес, що вимагає не просто пасивного споглядання, а залучення до дії. Під час читання дитина внутрішньо налаштовується на співпереживання героям, уявно переносить себе в центр подій, відчуваючи себе їх учасником. У цьому процесі вона проявляє щирість, емоційну відкритість, активно вживається в художні образи, глибоко переживає ситуації, зображені в тексті. Малюк співчуває постраждалим, слабким, беззахисним, підтримує добрих і сміливих персонажів – як людей, так і тварин, що діють у казках чи оповіданнях.

Художня література відіграє значну роль у формуванні ціннісного сприйняття природи та тварин. Засвоюючи зміст твору, дитина ознайомлюється з основними людськими чеснотами, вчиться емоційно реагувати на різні життєві обставини. Чим сильнішими є її емоції, тим глибше формуються почуття і розуміння навколишнього світу. Бажання наслідувати позитивних героїв, допомагати іншим, захищати слабших поступово формує характер дитини. Тому важливо не просто прочитати твір, а пережити його, усвідомити поведінку персонажів, звернути увагу на їхні вчинки та наслідки, які ті мають для оточення і природи. Використання творів допоможе вихователю краще й легше розкрити суть негативних та позитивних цінностей, правильно пояснити дошкільникам їх відмінність.

Важливо, щоб діти дошкільного віку розуміли, що природа та тварини потребують нашої уваги й захисту. Художня література може стати чудовим інструментом у цьому процесі. З метою

виховання дбайливого й чуйного ставлення до тварин у дітей старшого дошкільного віку ми обирали безпосередні і зворушливі розповіді, які торкалися сердець дітей і дорослих.

Співчуття та турбота до інших створінь – навички, яких потрібно вчитися, починаючи з раннього дитинства. Досить цікавими є зарубіжні дослідження, зокрема психолога Роберта Порескі (Robert Poresky), які показали кореляцію між прихильністю до домашньої тварини та вищими показниками емпатії. Р. Порескі, доцент кафедри вивчення сім'ї та соціальних служб у Державному університеті Кей, науковий співробітник дослідницької програми Корнелла в галузі ранньої освіти, раннього розвитку провів низку досліджень, присвячених впливу прихильності до домашніх тварин на психологічний розвиток і благополуччя дітей. Р. Порескі довів, що емоційний зв'язок із домашніми тваринами має багато спільного з іншими формами соціальної прихильності, зокрема з прихильністю до батьків, друзів або інших близьких людей. Згідно з його дослідженнями, діти, які мають сильну емоційну прихильність до домашніх тварин, демонструють вищий рівень емпатії, соціальних навичок і здатності до співпереживання. Р. Порескі розробив стандартизований інструмент для вимірювання рівня прихильності людини до своєї домашньої тварини (шкала прихильності до тварин (Pet Attachment Scale), що дало змогу об'єктивно оцінювати цей психологічний феномен. У його дослідженнях зазначено, що люди з високим рівнем прихильності до своїх тварин демонструють менший рівень тривожності, депресії та самотності. Він наголошує, що домашні тварини можуть виступати джерелом емоційної підтримки, особливо в ситуаціях стресу, втрати чи психічної нестабільності.

Здається, ніби причина очевидна: турбота про тварин, наприклад, про домашнього улюбленця, допомагає дітям бути менш егоцентричними. Але емпатія також передбачає здатність розуміти невербальні сигнали, тобто міміку, мову тіла, жести, а тварини не пропонують нічого, крім невербальних сигналів. Почувши, як кошеня плаче, або побачивши, як собака біжить до дверей, коли вона хоче вийти на вулицю, дитина змушена думати: «Які їхні потреби, і чим я можу допомогти?».

У межах нашої роботи було поставлено завдання добору сучасних україномовних літературних творів, зміст яких сприяє формуванню чуйності у дітей. Основна увага приділялася таким художнім текстам, які спонукають до проявів доброти та турботливого ставлення до тварин. Особливо важливим є те, щоб у процесі читання та обговорення літературних творів діти мали змогу розвивати емпатію, усвідомлювали потреби інших живих істот і формували емоційну чутливість. Під час добору текстів пріоритет надавався творам сучасних українських авторів. Так, було обрано пікчербук Г. Олійко «Історія, яку розповіла Жука» (2020). Ця ілюстрована книга з обмеженим обсягом тексту розповідає історію двох безпритульних песиків – Жуки та її брата Сіріуса, які мешкають на заправці. Їх підгодовує добра жінка, однак згодом вона зникає. Із настанням зими становище тварин погіршується, а працівники заправки вирішують позбутися песиків, вивізши їх подалі. Завдяки втручання родини, що зупинилася на узбіччі дороги, тварини отримують прихисток і турботу. Цей твір актуалізує тематику милосердя та відповідального ставлення до тварин, а також є ефективним засобом розвитку емоційної сфери дошкільників.

Яскравою, барвистою книгою з добрими, повчальними казками, котрі допомагають малюкові зростати чуйним, є, наприклад, твір «Добрі справи» О. Ульєвої (2021). Серед її оповідань є розповідь під назвою «Сварка», у якій папуга навчив мавпу та слона бути чуйними один до одного (після кожного твору авторка пропонує уроки доброти з цінними порадами).

У цьому жанрі літератури для дітей досить багато перекладів українською зарубіжних письменників, які опанували цю тематику в попередні роки. Одним із яскравих прикладів художнього тексту, що сприяє формуванню гуманного ставлення до тварин, є твори англійської дитячої письменниці Г. Вебб, де образи тварин тісно пов'язані зі світом дитини, її переживаннями, пошуком добра та справедливості. Ціла серія літературних творів «Добрі історії про звірят», до якої увійшли «Еллі, або Найвідданіше цуценя» (Вебб Г., 2021б), «Вусанчик, або Сором'язливе кошеня» (Вебб Г., 2021а), «Місті, або Кішечка – подарунок долі» (Вебб Г., 2021в), «Тигрик, або Кошеня – шукач пригод» (Вебб Г., 2021г), знайомить дітей із різними ситуаціями, у яких опиняються котики і песик,

формують емпатію, відповідальність, турботливе ставлення до братів наших менших. Герої книг Г. Вебб часто потрапляють у складні обставини, що вимагають від маленьких читачів співпереживання, розуміння й активного морального вибору. Авторка через розповіді про собачку Еллі, котиків Місті, Вусанчика, Тигрика змушує читача задуматися над цінністю життя кожної істоти, зрозуміти, що тварини здатні відчувати радість, біль, самотність і любов. Через емоційно насичені сюжети діти усвідомлюють, що в інших живих створіннь також є почуття, бажання, страхи та хвилювання, вчать співпереживати, допомагати слабшим, відповідально ставитися до тварин. Така література відіграє важливу роль у моральному вихованні дитини, адже формує гуманну позицію, чуйність і бажання творити добро. Завдяки таким творам діти вчать не лише любити тварин, а й розуміти важливість допомоги та захисту всього живого.

На практичному рівні спостерігається зростання ініціатив, як-от проєкт «Біоетика» від благодійного фонду Harry Raw, який інтегрує твори з етичним змістом у навчальні плани ЗДО, що свідчить про високу соціальну актуальність теми. Працівники Благодійного фонду Harry Raw запровадили унікальний освітньо-виховний проєкт в Україні «Біоетика», що присвячений вихованню гуманного та відповідального ставлення до тварин у дітей. На сторінках свого сайту вони розмістили низку оповідань, казок і віршів для дітей, у яких порушується тема піклування про безпритульних тварин (*Благодійний фонд Harry Raw*).

Серед літературних творів ми також застосовували аудіо-видання, що розміщені Благодійним фондом Harry Raw на YouTube-каналі та, на нашу думку, будуть ефективними у процесі формування чуйності й відповідальності у дітей дошкільного віку. Аудіовірші «Дворняжка» (Чуй, 2022), «Котеня» (Москалик, 2022-б) і «Джавеліна» (Москалик, 2022-в), «Справжній друг» (Іванець, Савельєва, 2022) формують у малюків уявлення про добро, любов, чуйність і відповідальність, розвивають емоційну чутливість, здатність співпереживати, а також сприяють формуванню моральних якостей, таких як дружба, турбота про ближнього та любов до тварин. Через образи героїв діти вчать розрізняти добро і зло, розуміти важливість підтримки та взаємодопомоги.

Значний виховний потенціал мають і аудіоказки «Дивна історія» (Мельніченко, 2022), «Щаслива лапка» (Темноход, 2022), «Маленький рятівник» (Гаркуша, Антоненко, 2022), «Дружба народжується з любові» (Грицаєнко, 2025), «Зося» (Стец, 2023), оповідання «Біла мисочка в блакитний горошок» (Москалик, 2022а), які виховують у дітей дошкільного віку чуйність, відповідальність, сприяють формуванню уявлення про правильне ставлення до тварин, стимулюють розвиток морально-етичних почуттів, мотивують до добрих вчинків і турботу про тих, хто її потребує. Їх зміст активізує пізнавальну та емоційну сфери, спонукає до рефлексії над поняттями добра, милосердя, допомоги. Через зворушливі історії маленькі слухачі не лише захоплюються пригодами героїв, а й замислюються над важливими життєвими цінностями.

Поряд із цим, звертаючи увагу на емоції та почуття тварин, наприклад, улюбленця, який живе вдома, батьки можуть допомагати дітям зрозуміти, що оточуючі мають власні інтереси чи бажання, які можуть відрізнитися від їхніх. У прозі Г. Беленької (2009) зустрічаються образи тварин як символів доброти та довіри. Герої її творів вчать чути голоси не лише людей, а й світу довкола – у цьому закладено глибокий виховний потенціал.

Читання творів, у яких показано долі тварин, сприяє розвитку емпатії – здатності співпереживати, зрозуміти чужий біль. Емпатія, згідно з психологічними дослідженнями, формується з дитинства, і саме художня література – важливий інструмент її розвитку. Виховання гуманного ставлення до тварин відбувається не лише в дошкільних закладах, але й у сім'ї. Батьки можуть разом з дітьми читати казки та обговорювати їх моральні висновки. Важливе завдання педагогів ЗДО – запропонувати перелік літературних творів для прочитання. Крім того, література є ефективним засобом соціального проектування: після опанування певних творів дітей можна залучити до волонтерських акцій, догляду за тваринами у притулках, участі в тематичних конкурсах і благодійних ініціативах.

Висновки. Сучасна українська література має великий потенціал у вихованні чуйного і дбайливого ставлення до тварин, у формуванні відповідальності за домашніх улюбленців. Тематика дбайливого ставлення до тварин у творах українських і зарубіжних авторів представлена широко й глибоко, підкреслюючи значення людяності та емоційної взаємодії з природою як основи гармоній-

ного розвитку особистості. Художні твори, такі як казки, вірші та історії, можуть зацікавити дітей і надихнути їх на гуманне ставлення до тварин. Через персонажів і сюжети літературних творів діти можуть вивчати різноманітні аспекти взаємодії людини з природою. Казки про тварин, де герої вчаться бути добрими й дбайливими, сприяють формуванню гармонійної, відповідальної особистості, здатної до гуманного співіснування з навколишнім світом. Методичне впровадження творів із відповідним змістом у практику дошкільної освіти, зокрема через спільне читання, обговорення та інсценізації, підвищує ефективність морального виховання. Отже, літературні твори здатні стати містком між знанням і практикою, допомагаючи дітям не тільки усвідомити важливість захисту тварин, а й активно діяти на користь добра, співчуття та справедливості.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення інтеграції художнього слова з іншими видами мистецтва (образотворчим, театральним, музичним) у процесі формування емпатії та гуманного ставлення до тварин. Окрему увагу варто приділити створенню дидактичних матеріалів для вихователів, що базуються на сучасній українській дитячій літературі, з метою їхнього практичного використання в освітньому процесі.

Список використаної літератури

- Благодійний фонд Happy Paw. *Біоетика*. Взято з <https://happyraw.ua/ua/bioethics/about-project>
- Беленька, Г. В., Конюхова, Т. С. (2009). *Казки про природу. Чарівний промінь: Для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку: навчальний посібник*. Київ: Видавничий дім «Слово».
- Гаркуша, А., Антоненко, В. (2022). *Маленький рятівник*. Взято з <https://surl.li/swbqkh>
- Гнізділова, О., Карпенко, О. (2024). Залучення дітей дошкільного віку до благодійних екологічних ініціатив. В кн. Гриньова, М. В. (Ред.), *Основні цілі стратегії сталого розвитку: проблеми та перспективи: матеріали I Міжнародного науково-практичного форуму* (с. 188-190). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка.
- Грицаєнко, А. (2025). *Дружба народжується з любові*. Взято з <https://surl.li/jfbwwf>
- Грицкова, Ю. В. (2021). Виховання в дітей старшого дошкільного віку гуманного ставлення до тварин засобами художньої літератури. *Часопис педагогічних наук*, 81, 59-64. Взято з https://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/81/81_2021.pdf#page=59
- Іванець, В., Савельєва, А. (2022). *Справжній друг*. Взято з <https://surl.li/lvhwq>
- Мельніченко, А. (2022). *Дивна історія*. Взято з <https://surl.li/qaouyf>
- Москалик, Е. (2022а). *Біла мисочка в блакитний горошок*. Взято з <https://surl.li/vhymku>
- Москалик, Е. (2022б). *Котеня*. Взято з <https://surl.li/yeraeq>
- Москалик, Е. (2022с). *Джавеліна*. Взято з <https://surl.li/nqgppx>
- Олійко, Г. (2020). *Історія, яку розповіла Жука*. Львів: Видавництво «Старого Лева». <https://starylev.com.ua/istoriya-yaku-rozpozivila-zhuka?srsId=AfmBOooznUrHGZ9vLHqCjpas6Azjh2iUiBEKLGtLJUnq0H5rHjfpzyO7>
- Стец, А. (2023). *Зося*. Взято з <https://surl.lu/evkoxs>
- Сухомлинський, В.О. (2016). *Я розповім вам казку...: філософія для дітей*. Харків: Школа.

- Сухомлинська, Л. В. (2023а). Зображення світу тварин у літературі для дітей: історико-педагогічний екскурс. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*, 103, 5-14.
- Сухомлинська, Л. В. (2023b). *Формування у дітей ціннісного ставлення до тварин освітньо-виховними та художньо-образними засобами (кінець XIX – початок XXI ст.)*. (Дис. д-ра філософії). Київ.
- Темноход, М. (2022). *Щаслива лапка*. Взято з <https://surl.li/yiabij>
- Ульєва, О. (2021). *Добрі справи. Дитячий етикет у казках*. Харків: ПЕТ.
- Чуй, Д. (2022). *Дворняжка*. Взято з <https://surl.li/rgeldr>
- Вебб, Г. (2021а). *Вусанчик, або Сором'язливе кошеня*. Київ: Book Chef.
- Вебб, Г. (2021b). *Еллі, або Найвідданіше цуценя*. Київ: Book Chef.
- Вебб, Г. (2021c). *Місті, або Кішечка – подарунок долі*. Київ: Book Chef.
- Вебб, Г. (2021d). *Тигрик, або Кошеня – шукач пригод*. Київ: Book Chef.

Olena Hnizdilova

MODERN UKRAINIAN LITERATURE AS A MEANS OF FOSTERING CARING AND RESPONSIBLE ATTITUDES TOWARD ANIMALS

The article explores the educational potential of contemporary Ukrainian fiction in shaping humane, caring, and responsible attitudes toward animals among older preschool children. Emphasis is placed on the ability of literary language to influence a child's emotional and moral development, stimulating empathy, sensitivity, and the capacity for compassion.

The study analyzes works by modern Ukrainian authors that exhibit a clear ethical and humanistic orientation. It is revealed that literary texts in which animals are presented as full participants in the plot contribute to the formation of children's moral and ethical understanding, as well as skills for responsible interaction with the environment and all living beings.

The article also examines current educational initiatives, in particular the Bioethics project by the Happy Paw Foundation, which utilizes literary texts to promote a humane worldview in children. The effectiveness of audiobooks and poems as tools for developing empathy in preschoolers is discussed.

The importance of integrating literature into the educational process in preschool institutions is emphasized, along with the role of parents in family reading as a key factor in moral upbringing. The article concludes that modern Ukrainian children's literature serves as an effective instrument for fostering a compassionate, responsible, and morally mature personality capable of kind behavior and conscious attitudes toward animals.

Keywords: *fiction; sensitivity; empathy; humane treatment; animals; contemporary Ukrainian children's literature; responsibility.*

References

- Blahodiinyi fond Happy Paw [Charitable foundation]. *Bioetyka*. Retrieved from <https://happypaw.ua/ua/bioethics/about-project> [in Ukrainian].
- Bielienska, H. V., & Koniukhova, T. S. (2009). *Kazky pro pryrodu. Charivnyi promin: Dlia ditei doshkilnoho i molodshoho shkilnoho viku [Fairy tales about nature. Magic ray: For preschool and primary school children]: navchalnyi posibnyk*. Kyiv: Vydavnychiy dim «Slovo» [in Ukrainian].
- Chui, D. (2022). *Dvorniazhka [Mongrel]*. Retrieved from <https://surl.li/rgeldr> [in Ukrainian].
- Harkusha, A., & Antonenko, V. (2022). *Malenkyi riativnyk [Little savior]*. Retrieved from <https://surl.li/swbqkh> [in Ukrainian].
- Hnizdilova, O., & Karpenko, O. (2024). *Zaluchennia ditei doshkilnoho viku do blahodiinykh ekolohichnykh initsiatyv [Involving preschool children in charitable environmental initiatives]*. In Hrynova, M. V. (Ed.). *Osnovni tsili stratehii staloho rozvytku: problemy*

- ta perspektyvy [The main goals of the sustainable development strategy: problems and prospects]: materialy I Mizhnarodnoho naukovy-praktychnoho forumu* (pp. 188-190). Poltava: PNPu imeni V. H. Korolenka [in Ukrainian].
- Hrytsaienko, A. (2025). *Druzhiba narodzhuietsia z liubovi [Friendship is born from love]*. Retrieved from <https://surl.li/jfbwwf> [in Ukrainian].
- Hrytskova, Yu. V. (2021). Vychovannia v ditei starshoho doshkilnoho viku humannoho stavlennia do tvaryn zasobamy khudozhnoi literatury [Educating older preschool children about a humane attitude towards animals through the use of fiction]. *Chasopys pedahohichnykh nauk [Journal of Pedagogical Sciences]*, 81, 59-64. Retrieved from https://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/81/81_2021.pdf#page=59 [in Ukrainian].
- Ivanets, V., & Savelieva, A. (2022). *Spravzhnii druh [A true friend]*. Retrieved from <https://surl.li/llvhwq> [in Ukrainian].
- Melnichenko, A. (2022). *Dyvna istoriia [Strange story]*. Retrieved from <https://surl.li/qaoyyf> [in Ukrainian].
- Moskalyk, E. (2022a). *Bila mysochka v blakytyni horoshok [White bowl with blue polka dots]*. Retrieved from <https://surl.li/vhymku> [in Ukrainian].
- Moskalyk, E. (2022b). *Kotenia [Kitten]*. Retrieved from <https://surl.li/yeraeq> [in Ukrainian].
- Moskalyk, E. (2022v). *Dzhavelina [Javelin]*. Retrieved from <https://surl.li/nqgppx> [in Ukrainian].
- Oliiko, H. (2020). *Istoriia, yaku rozpovila Zhuka [The story told by Zhuka]*. Lviv: Vydavnytstvo Staroho Leva. Retrieved from <https://starylev.com.ua/istoriya-yaku-rozpovila-zhuka?srsltid=AfmBOooznUrHGZ9vLHqCjpas6Azjh2iUiBEKLGtLJUnq0H5rHjFPzyO7> [in Ukrainian].
- Stets, A. (2023). *Zosia*. Retrieved from <https://surl.li/evkoxs> [in Ukrainian].
- Sukhomlynskyi, V. O. (2016). *Ya rozpovim vam kazku...: filosofiiia dlia ditei [I'll tell you a story...: philosophy for children]*. Kharkiv: Shkola [in Ukrainian].
- Sukhomlynska, L. V. (2023a). Zobrazhennia svitu tvaryn u literaturi dlia ditei: istoryko-pedahohichnyi ekskurs [Depiction of the animal world in children's literature: a historical and pedagogical excursion]. *Zbirnyk naukovykh prats Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Pedahohichni nauky [Collection of scientific works of Kherson State University. Pedagogical Sciences]*, 103, 5-14 [in Ukrainian].
- Sukhomlynska, L. V. (2023b). *Formuvannia u ditei tsinnisnoho stavlennia do tvaryn osvithno-vykhovnyimi ta khudozhno-obraznyimi zasobamy (kinets XIX – pochatok XXI st.) [Formation of children's values towards animals through educational and artistic means (late 19th - early 21st centuries)]*. (PhD diss.). Kyiv [in Ukrainian].
- Temnokhod, M. (2022). *Shchaslyva lapka [Happy paw]*. Retrieved from <https://surl.li/yiabij> [in Ukrainian].
- Ulieva, O. (2021). *Dobri spravy. Dytiachyi etyket u kazkakh [Good deeds. Children's etiquette in fairy tales]*. Kharkiv: PET [in Ukrainian].
- Webb, H. (2021a). *Vusanchyk, abo Soromiazlyve koshenia [Whiskers, or Shy Kitten]*. Kyiv: Book Chef [in Ukrainian].
- Webb, H. (2021b). *Elli, abo Naividdanische tsutsenia [Ellie, or The Most Loyal Puppy]*. Kyiv: Book Chef [in Ukrainian].
- Webb, H. (2021c). *Misti, abo Kishechka – podarunok doli [Misty, or Kitty – a gift of fate]*. Kyiv: Book Chef [in Ukrainian].
- Webb, H. (2021d). *Tyhryk, abo Koshenia – shukach pryhod [Tiger, or Kitten – an adventure seeker]*. Kyiv: Book Chef [in Ukrainian].

Одержано 11.03.2025 р. Рекомендовано до друку 10.04.2025 р. Оприлюднено 03.06.2025 р.
